

ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У СТУДЕНТІВ ІНСТИТУТІВ МИСТЕЦТВ НА ЗАСАДАХ ХУДОЖНЬО-МИСТЕЦЬКИХ ТРАДИЦІЙ

школярів визначається особливостями організації цієї діяльності і залежить від створення викладачем вищезгаданих умов. Визначення даних умов має теоретичну та практичну значимість в теорії та методиці музичного навчання і дозволяє усвідомлено підійти до вибору методів формування музично-слухової уваги у слухачів та виконавців музики.

Подальший напрямок розробки дослідження передбачає розробку методів та прийомів формування слухової уваги молодших школярів в музичній діяльності.

1. Баскакова И.Л. *Внимание дошкольника, методы его изучения и развития. Изучение внимания школьников.* – М.: Издательство “Институт практической психологии”, Воронеж: НПО “МОДЭК”, 1995. – 64 с.

2. Дубровинская Н.В., Фарбер Д.А., Безруких М.М., *Психофизиология ребёнка: Психофизиологические основы детской валеологии. Учебное пособие для студентов высших учебных зав.* – М.: Гуманитарный изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 144 с.

3. Ермолаев О.Ю., Марютина Т.М., Мешкова Т.А. *Внимание школьника.* – М.: Знание, 1987. – 80 с. – (Новое в жизни, науке, технике. Сер. “Педагогика и психология”; № 9).

4. Осипова А.А., Малашицкая Л.И. *Диагностика и коррекция внимания: Программа для детей 5 – 9 лет.* – М.: ТЦ Сфера, 2001. – 104 с.

5. Падалка Г.М. *Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін).* – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.

6. Ростовський О.Я. *Методика викладання музики у початковій школі. Навчально-методичний посібник.* – 2-е вид., доп. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2000. – 216 с.

7. Страхов И.В. *Воспитание внимания школьников.* М.: Гос. учебно-пед. изд-во министерства просвещения РСФСР, 1958. – 128 с.

8. Черемошкина Л.В. *Развитие внимания детей. Популярное пособие для родителей и педагогов.* – Ярославль: Академия развития, 1997. – 224 с.

9. Чуприкова Н.И. *Как вывести психологию внимания из теоретического тупика. // Вопросы психологии.* – 2008. – № 5. – С. 13 – 30.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2011

УДК 371.134:378.036

Вей Лімін, аспірант Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У СТУДЕНТІВ ІНСТИТУТІВ МИСТЕЦТВ НА ЗАСАДАХ ХУДОЖНЬО- МИСТЕЦЬКИХ ТРАДИЦІЙ

У статті висвітлено методичні засади формування вокальної культури студентів інститутів мистецтв в процесі їх підготовки до педагогічної діяльності в школах України та Китаю. Розглянуто етапи формування вокальної культури китайських студентів на основі вивчення та усвідомлення художньо-мистецьких традицій України та КНР.

Ключові слова: вокальна культура, майбутній учитель музики, поетапна методика, художньо-мистецькі традиції.

Літ. 7.

Постановка проблеми. Глобалізація сучасного освітнього простору передбачає розвиток культури різних народів, взаємобмін та взаємозбагачення художньо-мистецькими традиціями, що актуалізує проблеми підготовки майбутніх учителів мистецького профілю. Серед ключових питань навчального процесу Інститутів мистецтв виокремлюється проблема формування вокальної культури студентів. Саме вокальна культура є тим духовно-практичним надбанням, що забезпечує усвідомлення та використання кращих традицій вітчизняної та світової вокальної школи, впливає на зростання здатності майбутніх учителів до

професійного володіння власним співацьким голосом та уміння вокального навчання учнів.

Проблема формування вокальної культури особливо гостро постає у процесі підготовки китайських студентів, котрі здобувають музично-педагогічну освіту в Україні, адже їм належить ретельно вивчити досвід української вокальної школи, поєднати його із традиціями китайського вокального навчання, узагальнити обов'язкові канони співацького мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування вокальної культури співаків висвітлювалися у працях українських і китайських авторів: В. Антонюк, Л. Василенко, Н. Гребенюк,

ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У СТУДЕНТІВ ІНСТИТУТІВ МИСТЕЦТВ НА ЗАСАДАХ ХУДОЖНЬО-МИСТЕЦЬКИХ ТРАДИЦІЙ

Сяо Су, Фан Динь Тан, Цзінь Нань та інших. Разом з тим, методика формування вокальної культури майбутнього вчителя музики розроблена недостатньо.

Мета статті – окреслити методичні засади формування вокальної культури студентів інститутів мистецтв педагогічних університетів України. Адже нами розглянуто вокальну культуру студентів як здатність до втілення художньо-образного змісту вокального твору шляхом використання сукупності вокально-хорових навичок, які характеризуються точною інтонацією під час передачі вокальної мелодії; точною атакою звука, м'якою чи твердою відповідно до характеру виконуваного твору; правильним диханням з використанням нижньореберно-діафрагмального; кантиленою, артикуляцією; точністю передачі ритмічного рисунка, темпу, врахування під час виконання вказівок автора; вільним та природним звукоутворенням відповідно до узгодженої роботи голосового апарату; правильним фразуванням; емоційністю та музикальністю виконання; тембральним забарвленням звуку; відчуттям стилю виконуваного твору; художньо-виконавською культурою.

Виклад основного матеріалу. Вокальна культура майбутнього вчителя музики є складним феноменом, що характеризується багаторівневою структурою. До важливих компонентів структури вокальної культури, на наш погляд, належать: *мотиваційно-спрямований*, який виражає інтерес студентів та захопленість їх вокально-виконавською діяльністю, націленість на пізнання національних пісенних традицій та співацьке самовдосконалення; *когнітивно-оцінювальний*, що містить необхідну базу знань, умінь та навичок у сфері оволодіння вокальною культурою, вміння адекватно оцінити набутий виконавський досвід; *творчо-виконавський*, який виражає здатність до яскравого художньо-образного виконання вокальних творів, умінь донести створений образ до шкільної аудиторії.

На формування вокальної культури майбутнього вчителя музики у нашому дослідженні була розроблена спеціальна методика, концептуальними засадами якої стали такі положення:

- формування вокальної культури майбутнього вчителя музики є невід'ємною складовою його фахової підготовки;
- формування вокальної культури майбутнього вчителя музики ґрунтується на методологічних засадах особистісного, культурологічного, творчо-діяльнісного підходів;
- ефективність формування вокальної культури студентів залежить від комплексного формування

всіх її структурних компонентів (мотиваційно-спрямованого, когнітивно-оцінювального, творчо-виконавського);

- формування вокальної культури студентів на основі традицій Китаю та України забезпечує духовний розвиток майбутнього вчителя музики, розуміння важливості взаємовпливу культур різних народів в художньому розвитку особистості.

Процес формування вокальної культури є складним і багатограним, визначається багатоаспектністю самого феномена, що охоплює широкий спектр художньо-мистецьких традицій його існування. Формування вокальної культури студентів Інститутів мистецтв, згідно розробленої у нашому дослідженні методики, передбачає проведення педагогічної роботи у послідовності таких етапів: *інформаційно-орієнтаційного; операційно-поглиблювального; аналітико-креативного.*

Перший етап – інформаційно-орієнтаційний – передбачає накопичення теоретичної бази знань студентів, вивчення культурно-мистецьких, зокрема вокальних традицій українського та китайського народів, вокально-виконавського досвіду видатних співаків України та Китаю. Даний етап передбачає, передусім, формування мотивації студентів Інститутів мистецтв до вокального навчання.

На даному етапі передбачено вивчення сутності феномена вокальної культури майбутнього вчителя музики, усвідомлення студентами характерних ознак розвитку китайської та української національної музики, культурно-мистецьких традицій України та Китаю. Тим самим підкреслюється, що сучасне вокальне навчання в Україні – це мистецтво діалогу, в процесі якого формується особистість, її світогляд, гармонійне сприйняття навколишнього світу. Формування вокальної культури студентів Інститутів мистецтв ґрунтується на вивченні кращих унікальних традицій національної виконавської майстерності України і Китаю.

Зазначимо, що китайська вокальна національна школа завжди спрямована на певний світогляд, вона вносить свої корективи в розуміння художньо-естетичних явищ і тенденцій.

Китайське вокальне мистецтво здавна було тісно пов'язане з філософськими вченнями і релігійними уявленнями. Згідно зі стародавньою китайською філософією, пісня – це дар Неба, вона заснована на законах гармонії всесвіту і володіє величезною силою дії на людей. Звідси – складна символіка, що зв'язує кожний музичний звук, кожний ступінь звукоряду з певними уявленнями: кожна з 12 ступенів звукоряду “хуан-чжун”

ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У СТУДЕНТІВ ІНСТИТУТІВ МИСТЕЦТВ НА ЗАСАДАХ ХУДОЖНЬО-МИСТЕЦЬКИХ ТРАДИЦІЙ

символізує один з 12 місяців, один з 12 годин. Ступені звукоряду виражають положення сонця і місяця на небі, життя природи, образи різних тварин і птахів.

Китайська народна пісенна творчість, котра зародилася у глибокій старовині, зберегла велике різноманіття й відображає різноманітні аспекти життя. Китайська народна пісня в своїх кращих зразках відрізняється задушевною співучістю, повнотою життєвих відчуттів. Розвиваючись на основі пентатонічного ладу, китайські народні пісні володіють вельми широким інтонаційним діапазоном, що допускає рух мелодії не тільки по інтервалах секунди, терції, квартали але і більш широких інтервалів. Це значно розширює коло мелодійних інтонацій і збагатив засоби музичної виразності, тим самим додаючи чудову своєрідність органічній структурі китайського народного мелосу. Всі ці властивості поступово акумулювалися в музичному середовищі, одночасно формуючи духовну ауру Китаю, його художньо-естетичне обличчя, палітру стилістичних, жанрових і образно-тематичних смаків в пісенному музиченні, у всьому різноманітті вокальних жанрів.

Вокальні традиції українського народу сягають прадавніх часів, а співучість – є однією з найхарактерніших рис української музики. Тому вивчення українських вокальних традицій передбачає основний зміст навчання китайських студентів на першому етапі формування їх вокальної культури.

Вивчення особливостей української народної пісні, що існувала в найдавніші часи, орієнтувало китайських студентів на усвідомлення цілісного світогляду, що розкриває ставлення народу до природи та її явищ. Тематика українських народних пісень є співзвучною китайському фольклору, однак, мелодика, спосіб виконання суттєво відрізняється від китайського колориту в одноголосному викладенні на основі пентатоніки. Українська пісня вражає широтою мелодизму та поліфонічністю виконання.

Українські вокальні традиції склалися історично і концентрувалися у методичних системах М. Дилецького, М. Березовського, М. Леонтовича, К. Стеценка та інших, вивчення яких орієнтує китайських студентів до розуміння канонів вокального виконавства, усвідомлення законів європейського вокального мистецтва.

Важливим для формування вокальної культури китайських студентів на першому етапі педагогічної роботи є також прослуховування записів видатних співаків з України, що поповнили скарбницю світового вокального мистецтва:

Соломії Крушельницької, Івана Козловського та сучасних співаків Вікторії Лук'янець, Володимира Гришка, Валентина Пивоварова, Романа Майбороди, Тараса Штонди, Михайла Дідика, Марії Стефюк та ін.

Другий етап – операційно-поглиблювальний – зорієнтований на опанування студентами вокальних вмінь на навичок у процесі їх безпосередньої виконавської діяльності. Так, заняття з постановки голосу передбачають більшу насиченість навчального процесу практичними діями.

Традиційні методи навчання співу – показу, пояснення, повтору та інші мають доповнюватися характерними акцентами китайської вокальної педагогіки, згідно яких значна увага приділялася основам звукового аналізу музичного твору. Навчання співу китайських студентів, згідно нашої методики, має ілюструватися малюнками-схемами, на яких зображено голосовий апарат вокаліста, та як і над чим потрібно працювати. Такі наочні методи педагогічної роботи значно активізують навчальну діяльність китайських студентів, нівелюють бар'єр мовного спілкування.

На індивідуальних заняттях з постановки голосу значна увага має приділятися усвідомленню майбутніми вчителями музики механізмів природного звукоутворення, точного виконання засобів музичної виразності (точність звуковисотного інтонування мелодійного матеріалу, метро-ритмічної пульсації, володіння тембральними фарбами, динамікою, темпами, агогікою тощо). Формування таких вокальних навичок є невід'ємним компонентом вокальної культури майбутнього вчителя.

На другому етапі педагогічної роботи студенти повинні ретельно відпрацювати навички кантиленного звуковедення, володіння високою співацькою поставою та різновидами співацького дихання, використання відповідних музичному матеріалу видів звукових атак у відповідності до характеристики творчо-виконавського компоненту вокальної культури.

Формуванню відчуттів стильових особливостей вокального твору сприяє цілісний аналіз розучуваних творів, виявлення художньо-стильових характеристик, жанрових особливостей.

Доцільними методами педагогічної роботи даного етапу є проведення художніх паралелей та визначення виконавської інтерпретації вокальних творів, що ґрунтуються на творчому та діяльнісному підходах. Такі методи значно активізують творчо-пошукову діяльність студентів, сприяють усвідомленню важливості опрацювання виконавських засобів відтворення

ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У СТУДЕНТІВ ІНСТИТУТІВ МИСТЕЦТВ НА ЗАСАДАХ ХУДОЖНЬО-МИСТЕЦЬКИХ ТРАДИЦІЙ

художнього образу та забезпечують розвиток здатності переносити їх на художньо-емоційне й технічне виконання вокальних творів різних жанрів та стилів.

Особистісно зорієнтований підхід дає змогу з'ясувати характер труднощів формування вокальної техніки, недоречностей, що виникають у процесі навчання, корегувати їх і по можливості скласти персоналізовані рекомендації організаційного і навчально-методичного характеру.

Третій етап – аналітико-креативний – спрямований на формування творчо-виконавського та когнітивно-оцінювального компонентів вокальної культури студентів, передбачаючи розвиток умінь адекватно оцінювати свій власний вокально-виконавський досвід, визначати проблеми власного виконання музики та шляхи їх розв'язання, розвиток здатності до яскраво-образного відтворення художнього змісту вокальних творів та вміння донести створений образ до учнівської аудиторії.

Розробленою методикою передбачено, що аналітико-креативний етап формування вокальної культури студентів Інститутів мистецтв має проходити в умовах педагогічної практики. Даний етап педагогічної роботи спрямовується на розвиток професійної здатності майбутніх учителів музики донести створений вокальний образ до учнівської аудиторії, формування умінь студентів працювати з дітьми над вокальним виконанням музичних творів, а також розуміння охорони дитячого голосу, уміння рефлексивного аналізу власних виконавських та педагогічних дій.

Висновки. Таким чином, формування вокальної культури є важливою складовою професійного становлення майбутнього вчителя музики. Формування вокальної культури

китайських студентів, які здобувають музично-педагогічну освіту в інститутах мистецтв педагогічних університетів України, ґрунтується на вивченні художньо-мистецьких традицій України та Китаю. Процес формування вокальної культури студентів інститутів мистецтв передбачає послідовність проведення педагогічної роботи згідно визначених етапів.

1. Авдієвський А.Т. *Формування особистості на ґрунті національно-культурного відродження. Мистецтво в школі, вип. 1.* – К.: УДПУ, 1996. – С. 80 – 83.

2. Лінь Хай. *Діалог співацьких традицій України та Китаю / Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки.* – № 7 (194). – Луганськ: ЛНУ, 2010. – С. 126 – 133.

3. Лю Юань Пин. *Модель обучения вокальной музыке (Шэн юе цзяо дэ мо ши).* – Пекин: КМИ, 2004. – 170 с.

4. Хуа Ей Юй. *О стратегии развития китайского образования. // Педагогика.* – 2001. – № 4. – С. 106 – 107.

5. Цзэн Хун. *Новейшие методы вокального обучения (Шэн юе цзяо тай тэ синь).* – Пекин: КМИ, 2003. – 210 с.

6. Цзінь Нань. *Вокальна підготовка в Китаї: до проблеми формування творчої індивідуальності співака / Вісник державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: Наук. журнал 3/ 2008.* – К.: Міленіум, 2008. – С. 73 – 76.

7. Цыпин Г.М. *Психология музыкальной деятельности: проблемы, суждения, мнения: учеб. пособ. для студ. вузов, обучающ. по спец. "Муз. образов". / Геннадий Мойсеевич Цыпин.* – М.: Инрерпракс, 1994. – 373 с.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2011

“Думки, подібно до людей мають свою юність. Істина є дочкою часу, а не авторитету”.

“Книги – кораблі думки, які плавають по хвилях часу і несуть свій дорогоцінний вантаж від покоління до покоління”.

*Френсіс Бекон
англійський філософ, історик*

